

Ježiš Kristus – najvelkolepejší paradox dejín

Giuseppe Ricciotti

1. apríla 2024 ✝ Cirkev

Ježišov problém je najvelkolepejší paradox, aký dejiny poznajú

Ježiš sa zjavuje v odľahlej zemi Rímskej ríše v národe, ktorý vtedajší vládcovia radi volávali „*najohavnejší zo všetkých*“ (Tacitus) a „*zhubou ostatných*“ (Quintilián) a pokladali ho za „*odpornú rotu otrokov*“ (Tacitus). Z tohto svojho národa po celý život nikdy neodíde a nikdy neprejaví túžbu po poznaní sveta učencov, umelcov, štátnikov a dobyvateľov, ktorí vtedy ovládali ľudskú spoločnosť. V tejto vlasti prežíva takmer deväť desiatín života v zapadnutej dedine, príslovečne povestnej svojou úbohosťou. Nechodí tam do škôl, nezaobera sa učenými pergamenmi, nenadväzuje styky so vzdialenými múdrymi mužmi svojho národa; je len tesárom. Tridsať rokov ho nikto nepozná okrem dvoch alebo troch osôb, ktoré mlčia ako On.

Zdroj: wikimedia commons

Po tridsiatich rokoch naraz vystupuje na verejnosť a začína pôsobiť. Ľudské prostriedky nemá: ani zbrane, ani peniaze, ani múdrosti škôl, ani umeleckú moc, ani politické dôvody. Pohybuje sa temer ustavične medzi chudobou, rybármi a vidiečanmi; zvlášť starostlivo vyhľadáva mýtnikov, neviestky a iných vyvrhelov dobrej spoločností. Medzi týmto ľudom robí mnohé zázraky rozličnej povahy. Pripúta si skupinu rybárov, ktorí ho stále nasledujú ako jeho zvláštni učeníci. Takto pôsobí temer tri roky.

Jeho činnosť spočíva v tom, že káže náuku, ktorá nie je ani filozofická, ani politická, ale výlučne náboženská a mravná. Jeho učenie je také, že nič podobné dovtedy nebolo na svete hlásané. Vidí sa, že je to učenie utvorené z odpadkov, ktoré svorne odmietali všetky filozofické školy, zo všetkého, čo celý svet vždy a všade zavrhoval. Čo je pre svet zlo, je pre Ježiša dobrom; čo je pre svet dobro, je pre Ježiša zlom. Chudoba, pokora, podriadenosť, tiché znášanie krívd, ustupovanie iným znamenajú najväčšie zlo pre svet, ale najväčšie dobro pre Ježiša. A naopak bohatstvá, pocty, panovanie nad inými a všetko, čo svet pokladá za šťastie, je pre Ježiša stratou alebo aspoň veľkým nebezpečenstvom. Ježiš je protikladom sveta.

Svet totiž vidí len to, čo možno poznať zmyslami; no Ježiš tvrdí, že vidí aj to, čo zmysly nepoznávajú. Svet vidí výlučne len Zem, aj to len zdola. No Ježiš vidí na prvom mieste Nebo a odtiaľ hľadá na Zem. Zem sama osve nemá pre Ježiša zmysel, je bolestným a prechodným obdobím, ktoré samo osve nedáva konečné riešenie; pre neho otázka sveta bude plne vyriešená v Nebi a dostáva zmysel len z Neba. Prítomný život má

význam potiaľ, pokiaľ je prípravou na budúci život. Je to pracný a nestály pobyt, ale má cenu ako oporný bod, z ktorého sa môžeme povzniesť do radostného a trvalého príbytku. Obyvatelia nestáleho príbytku, ktorí do neho kladú všetky nádeje a nechcú sa od neho odtrhnúť, tvoria kráľovstvo sveta. No ľudia, ktorí v ňom ostávajú len z odovzdanosti, ale pritom túžia po stálom príbytku a pripravujú sa na vzlet za ním, tvoria Božie Kráľovstvo.

Medzi oboma kráľovstvami je nezmieriteľný boj, teraz aj v budúcnosti

Ani jedno z nich neprestane bojovať, kým nezdolá druhého. Sila oboch kráľovstiev spočíva v dvoch láskach k dvom rôznym veciam. Poddaní kráľovstva sveta milujú len seba samých alebo to, čo je pre nich osožné a príjemné. K ostatným veciam na Nebi aj na Zemi cítia ozajstnú nenávisť alebo chladnú ľahostajnosť.

Služobníci Božieho Kráľovstva milujú predovšetkým Boha, od Neho zostupujú stále hlbšie podľa stupnice bytostí a majú zvláštnu lásku k hriešnym a neužitočným ľuďom, usilujú sa preukázať dobro tomu, kto pácha zlo alebo nevie konať dobro. Pre nich dávať znamená zisk, a preto nepoznajú nenávisť, ktorá je vrcholom lakomstva. Ježiš je hlásateľom Božieho Kráľovstva, ktoré má svoju silu v láske k Bohu a k ľuďom. Božie kráľovstvo predpovedali dávni izraelskí proroci a jeho hlásateľom má byť Mesiáš, sľúbený vyvolenému národu.

Ježiš hlásajúc protisvetské učenie si je vedomý toho, že koná ako Mesiáš. No nevyhlasuje sa za neho hneď od počiatku, lebo sa chce vyhnúť tomu, aby ho zástupy ľudu, celkom preniknuté nádejami národnopolitickými, nevyhlásili za vodcu národa a nevykladali si jeho učenie ako politický program. Preto je jeho poslanie nesmierne ťažké. Ježiš má poučovať zástupy o veciach, ktoré budú iste zle chápať; keď prehovorí o víťazstve nad zlom, zástupy si to budú vykladať ako kráľovstvo Izraela. A jednako musí hovoriť o tých veciach a používať tieto presné výrazy, lebo sú už presne vyjadrené v Písme svätom: Ježiš ako Mesiáš prišiel naplniť Písmo a nie ho rušiť, prišiel stavať, nie boriť. Jeho poslanie smeruje priamo len k vyvolenému národu, ktorý je strážcom dávnych Božích prisľúbení. No len čo sa prisľúbenia splnia, účinky jeho poslanca vylejú sa na všetky národy zeme.

Zdroj: wikimedia commons

Preto zakladá stálu spoločnosť, Cirkev

Ale väčšina Jeho vyvoleného národa neprijíma Jeho hlásanie a Jeho najurputnejšími odporcami stávajú sa práve vodcovia ľudu – veľkňazi a farizeji zo synagóg. Keďže Jeho činnosť v Galilei prináša nepatrné ovocie, opúšťa ju a odchádza do Judey, do hlavného mesta Jeruzalema. Ani tu plody nie sú bohatšie, no zato nepriateľstvo, s ktorým sa stretáva, je oveľa väčšie. Veľkňazi a farizeji sú presvedčení o jeho divotvornej moci a súhlasili by tiež s mnohými bodmi jeho náuky. Ale nemôžu mu odpustiť otvorenosť, s akou vyčíta pokrytectvo vedúcim vrstvám, a pevnosť, s akou odsudzuje prázdnu vonkajškovosť, čo vysúša náboženský život. Istý čas to s ťažkým srdcom znášajú, ale potom sa ho zmocnia zradou, odsúdia ho pred súdom národa z náboženských dôvodov a spôsobia jeho odsúdenie pred tribunálom zástupcu Ríma z občianskych dôvodov.

Ježiš umrie na kríži

Po troch dňoch sudcovia sú presvedčení, že vstal z mŕtvych. Učeníci spočiatku neveria; ale neskôr sa o tom presvedčia, keď ho niekoľkokrát vidia, dotýkajú sa ho rukami a hovoria s ním ako prv, než umrel.

Paradox – Ježiš pokračuje aj po svojej smrti. Ako bol za svojho života protikladom sveta, tak i spoločnosť, ktorú založil, bude najneuveriteľnejším zaprením sveta.

Nenašiel ohlas vo vysokých kruhoch vtedajšej spoločnosti. V celej Rímskej ríši ho dejepisci nepoznajú, vzdelaní nevedia o jeho učení, vládnci ľudia poznačili nanajvýš v listinách jeho smrť ako smrť vzbúreného otroka a viac naňho nemysleli; aj náčelníci jeho národa sú ochotní v radosti nad jeho zmiznutím celkom na neho zabudnúť. Zdá sa, že spoločnosť, ktorú založil, umiera ako on, keď visel na kríži. Proti Ježišovej spoločnosti stojí svet, pozoruje víťazne jej smrteľný zápas, ako veľkňazi víťazne stáli pri päte jeho kríža.

A zatiaľ táto umierajúca spoločnosť celkom neočakávane vstáva a do náručia tisne celý svet. Pravda, uplynú tri storočia prenasledovania a krviprelievania, kedy sa zdá, že agónia kríža sa predlžuje o tristo rokov, alebo že sa opakujú znova tri dni Ježišovho pobytu v hrobe, ale po týchto troch storočiach svet sa stáva verejne Ježišovým stúpencom.

No tým dosiaľ nie je kráľovstvo sveta prekonané a boj pokračuje v trocha zmenených formách, ale priam tak tvrdošijne, ako prv.

Ježiš – čiže dielo, ktoré založil – stáva sa v dejinách ľudskej vzdelanosti vždy viac „znamením, ktorému budú odporovať“. Jeho paradoxné a veľmi prísne učenie prijímajú nespočetní ľudia a zachovávajú ho s nesmiernou láskou, schopnou najvyšších obiet. No nesmierny počet iných ho zavrhuje s neoblomnou urputnosťou a nenávidí so zúrivým odporom. Povedali by sme, že sa okolo tohto znamenia, ktorému budú odporovať, zoskupilo všetko úsilie najvzdelanejšej vrstvy ľudského pokolenia – prví, aby ho povýšili, druhí, aby ho pošliapali.

V zúrivom boji nechýbajú ani nástrahy, ani prekážky. Často sa zjavujú davy so zástavami, podobnými „znameniu, ktorému budú odporovať“, a búrlivo sa odvolávajú na Ježišove príkazy o bratstve a láske, ktoré sú poddaným sveta celkom neznáme. Ale úskok sa dlho neudrží a pretváрка sa prezradí cudzím hlasom aj prízvukom.

Je isté, že Ježiš dnes žije medzi ľuďmi viac ako inokedy. Všetci ho potrebujú, buď aby ho milovali, alebo aby sa mu rúhali. Ale nevšimáť si ho nemôžu. Mnohí ľudia v minulých dobách dosiahli veľkú lásku. Sokrates u

svojich žiakov, Július Caesar u svojich legionárov, Napoleon u svojich vojakov. Dnes títo ľudia nenávratne zmizli, nijaké srdce pre nich nebije, nijaký človek by za nich neobetoval život, ba ani majetok, aj keď ich ideály niektorí ešte obhajujú. Ak sa dakto stavia proti ich ideálom, nikomu ani na um nezíde rúhať sa Sokratovi alebo Júliovi Caesarovi či Napoleonovi, lebo ich osoby stratili vplyv a sú prekonané. No Ježiš nie, Ježiš je dosiaľ milovaný a podnes sa mu rúhajú; dosiaľ sa ľudia zriekajú bohatstva, ba aj života, buď z lásky k nemu alebo z nenávisti voči nemu.

Nikto zo živých nežije tak skutočne ako Ježiš

Ježiš je „znamením, ktorému budú odporovať“ aj ako historickej udalosti. Veľkí dejepisci vtedajšieho vysokého sveta ho naozaj nepoznajú. Nie div, lebo boli oslepení leskom Augustovho Ríma a nemali bystrý postreh ani dejinné doklady, aby mohli opísať akéhosi barbara z „odpornej roty otrokov“. No tým nie je povedané, žeby Ježišova postava bola historicky menej dosvedčená a zaistená ako Augustus alebo jeho slávni súčasníci. Bolo by doista dnes vrúcnu túžbou vedieť o ňom oveľa viac, ako je nám známe; aj keď je toho, čo sa nám zachovalo, menej, ako si želáme, majú spisovatelia, ktorí to zaznamenali, veľkú vážnosť.

Zdroj: Creazilla

Z týchto štyroch spisovateľov dvaja sú očití svedkovia, ktorí žili vedľa Ježiša takmer po celý jeho verejný život; druhí dvaja sa o tom dozvedeli otázkami u svedkov. Všetci štyria píšú so vzácnou jednoduchosťou a akosi bez účasti na udalostiach príjemných aj bolestných, ktorá síce nevyklučuje pripútanie, ale vie sa nad ne povzniesť. Niet pochyb, že všetci štyria sledujú cieľ šíriť čo najviac známosť o Ježišovej osobe a rozsiať všade vieru v neho. Ale priam preto treba bolo ísť cestou nestrannosti a pravdy, lebo mohlo povstať tisíc zúčastnených svedkov a vyvrátiť rozprávanie, ktoré by bolo vymyslené a tendenčné. Historickej záruke, ktorú máme pre Ježišove skutky a náuku, nevyrovnávajú sa doklady o Augustovi a jeho najslávnejších vrstovníkoch.

Ale aj tu, ako všade inde, kladú sa prekážky tomu „znameniu, ktorému budú odporovať“. Ježiš, ako nám ho opísali štyria dejepisci, nie je pravý a nemôže byť pravý, lebo je nadprirodzený; jeho postavu, ktorú evanjelisti vykreslili, treba uviesť rozumne na prirodzenú mieru a zbaviť ju všetkého zázračného; to je cieľ racionalistickej kritiky.

Začiatok urobil Reimarus, ktorý tvrdí, že evanjelisti sú obyčajní podvodníci a luhári. Nasleduje Paulus, ktorý berie evanjelistov pod svoju ochranu. Sú vraj celkom hodnoverní a spoľahliví, lenže sú príliš nadšení a neskúsení, takže správne nechápu, čo vidia. Pokračuje Strauss: evanjelisti nemienia písať pravé dejiny, ale vykladajú mýty a abstraktné vnímanie v rúchu historických udalostí. Bauer sa pozerá na vec z iného

stanoviska: rozprávanie evanjelistov je výslednicou rozporov v sociálnom živote Cirkvi a obsahuje veľmi málo historického. Čoskoro potom Bauer dodáva, že evanjeliá neobsahujú vôbec nič dejinné, že Ježiš nikdy nejestvoval, ale že je mýtickým výmyslom. Potom prichádza liberálna škola, pre ktorú je Ježiš akýmsi protestantským pastorm, kazateľom, rozplývajúci sa súcitom k ľudstvu a náboženským citom k Bohu. Potom predstupuje eschatologická škola a tvrdí, že Ježiš je výstredný blúznivec, ktorý vidí blízky koniec sveta a preto káže svoje nezmyselné učenie odriekania a sebazapierania. A naostatok sa títo racionalisti vracajú k Bauerovej myšlienke a vyhlasujú, že Ježiš je bytosť mýtická, ktorá nikdy nežila na tvári zeme.

Všetky tieto výklady sú nevyhnutným výsledkom vzájomnej reakcie a neskorší výklad celkom popiera, čo predošlý povedal. V jednom sa však všetky zhodujú: totižto súhlasne tvrdia, že evanjeliá odporujú historickej skutočnosti a že teda Ježiš, ako ho tradícia líči, nie je pravý.

Z toho vyplýva veľmi výrečný dôsledok. Ak nie je Ježiš, ako ho tradícia líči, pravý, a ak sa na druhej strane dosiaľ nenašiel dôkaz, ako a v akej miere nie je pravý, z toho vyplýva, že je vonkoncom vylúčené písať vedecký život Ježišov. A to sa skutočne deje. Veľké životopisy Ježišove, na ktoré bola zvlášť bohatá liberálna škola sa dnes už nezjavujú a nanajvýš sa povrchné kreslia veľmi kusé obrysy Ježišovej postavy, pričom sa bezpečne historické črty temer strácajú. Historický Ježiš, miznúci a nepostrehnuteľný, je prakticky veľmi podobný úplne mýtickému Ježišovi; toto je posledné slovo racionalistickej kritiky o evanjeliách.

No to všetko je len epizóda v tisícročnom boji Ježiša so svetom. Povedali sme, že tento zápas neprestane, kým jeden z oboch protivníkov celkom nezdolá druhého. Preto svet bojuje proti Ježišovi na poli dejín, aby z nich nakoľko možno čo najviac vytrel jeho postavu.

Táto taktika je stará. Už farizeji sa pokúšali zničiť po Ježišovi všetko – skutky, učenie, ustanovenia; ba i pred jeho chladným telom cítili taký strach, že ho zabezpečili v hrobe a postavili k nemu stráž. Po farizejoch bol Ježiš tisíc ráz odstraňovaný z povrchu Zeme a zapečatený v hrobe a podľa časových pomerov boli k jeho hrobu postavení ako stráž Štát alebo Náboženstvo, Filozofia alebo Veda, Aristokracia alebo Národ...

Ale čo sa stalo v minulosti? A čo sa stane v budúcnosti?

Evanjeliá hovoria, že Ježiš vstal z hrobu, ktorý farizeji zapečatili. Dejiny rozprávajú, že sa tisíc ráz usmrtený Ježiš ukázal vždy v plnšom živote ako predtým. Keďže ide o rovnakú taktiku, môžeme plne veriť, že sa to isté stane s Ježišom, ukrižovaným historickou kritikou.

Títo kritici nemajú totiž nijakú pôvodnosť. Nerobia nič iné, ako že opakujú stále tú istú taktiku, napodobňujú tie isté metódy. Priučili sa metóde farizejov, priučili sa aj od diabla.

Keď Renan vyličil Ježišovu smrť, napísal: „Odpočívaj vo svojej sláve, vznešený zakladateľ! Tvoje dielo je dokonané, tvoje Božstvo je založené. Neobávaj sa už, že sa pre nejakú chybu zrúti stavba, ktorú si vybudoval; odtiaľto zbavený ľudskej krehkosti budeš vidieť z výsosti božského mieru nekonečné dôsledky svojich činov... Po tisíce rokov svet bude poslúchať teba: budeš zástavou nášho odporu, znamením, pod ktorým bude uskutočnený najkrutejší boj. Majúc tisíc ráz viac života, tisíc ráz viac lásky po svojej smrti ako v dňoch svojej životnej púte, staneš sa uhlovým kameňom ľudstva a vytrhnúť z neho tvoje meno znamenalo by otriasť jeho základmi. Nebude sa rozlišovať medzi tebou a Bohom...”

Hľa, toto sú len frázy; je to planá chváloreč, ktorá nie je ani úprimná, ani ozajstná. A ešte voľačo horšie: celá tiráda je literárna krádež, a bola ukradnutá práve diablovi. Lukáš (Lk 4,41) hovorí, že na Ježišov rozkaz „z mnohých vychádzali aj zlí duchovia a kričali: „Ty si Boží Syn“! Keď sa toto stručné a celé vyhlásenie diablovo rozriedi na niekoľko viet rozsypanej prózy, bude z toho Renanovo rečenie.

Medzi tými dvoma treba dať v našom prípade prednosť diablovi. „Otec lži“ je oveľa povolanejší a predovšetkým pravdovravnější.

A zápas okolo „znamenia, ktorému budú odporovať“, bude pokračovať, dokiaľ budú na tomto svete žiť synovia človeka.

Prevzaté z časopisu *Smer* č. 5-6/1948, jazykovo mierne upravené.

URL adresa článku: <http://christianitas.sk/jezis-kristus-najvelkolepejsi-paradox-dejin/>